

Sosiaali- ja terveysministeriö
PL 33
00023 VALTIONEUVOSTO
kirjaamo@stm.fi

Viite: Lausuntopyyntöne 31.8.2016 STM057:00/2016

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottamisesta

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottamista koskeva laki. Lailla kumottaisiin voimassa oleva yksityisistä sosiaalipalveluista annettu laki ja yksityisestä terveydenhuollosta annettu laki. Lain on tarkoitus täydentää sosiaali- ja terveyspalvelujen valinnanvapautta koskevaa lainsäädäntöä.

Kansaneläkelaitoksen huomiot esityksestä

Kansaneläkelaitos (Kela) pitää hallituksen esitystä tarpeellisenä ja kannatettavana. Koska kyse on valtakunnallisesti erittäin merkittävästä uudistuksesta, esitämme, että Kelan tehtävät uudistuksessa arvioidaan mahdollisimman pian erillisessä selvityksessä sosiaali- ja terveysministeriön ja Kelan yhteistyönä.

Lisäksi haluamme nostaa esille muutamia esitykseen liittyviä keskeisiä seikkoja erityisesti Kanta-palvelujen näkökulmasta.

Lakiluonnoksen 3 §:n 4 kohdan palveluysikkö on lakiin otettava uusi käsite, jolla tarkoitetaan sellaista hallinnollisesti järjestettyä kokonaisuutta, jossa tuotetaan sosiaali- ja terveyspalveluja. Yksityiskohtaisissa perusteluissa on todettu tarkoituksena olevan, että lakiin ehdotettava uusi palveluysikön määritelmä sisältäisi myös nykyisen, sekä yksityisiä että julkisia sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja koskevassa lainsäädännössä ja soveltamisessa käytetyn, fyysiseen sijaintiin viittaavan toimintayksikön käsitteen.

Palveluysikkö-käsitteellä on nykyisin eri merkitys esim. Kanta-sanastossa. Siellä palveluysiköllä tarkoitetaan potilaspalveluita terveydenhuollossa tuottavaa hoitoyksikköä tai hoidollista tukiyksikköä. Palveluysikölle on tunnusomaista, että toiminnan ytimen muodostaa yksi palvelu. Tämän ydinpalvelun lisäksi yksikkö voi tuottaa myös muita palveluita. THL – Sote-organisaatiorekisterissä palveluysiköt ovat organisaatiohierarkiassa toimintayksikön alla ja toimintayksikköön voi sisältyä useita palveluysiköitä.

Palveluysikkö-käsitteen ottaminen uusiokäyttöön eri merkityksessä voi aiheuttaa sekaannusta ja muutostarpeen määrittelydokumentaatioissa.

Ehdotuksen mukaan palvelun tuottajien rekisteriin rekisteröidään erikseen palvelun tuottaja ja palveluyksikkö. Luonnoksen 27 §:n 5 momentin yksityiskohtaisissa perusteluissa on todettu, että silloin kun kyse on vastuullisen palvelun tuottajan poistamisesta rekisteristä, rekisteriin toimintaa edelleen jatkaviksi merkittyjä yhteisen palveluyksikön muita palvelun tuottajia on kehoitettava ilmoittamaan uusi vastuullinen palvelun tuottaja viranomaisen asettamassa määräajassa, jonka pituus olisi enintään 60 päivää. Jos uutta vastuullista palvelun tuottajaa ei kuitenkaan ilmoitettaisi annetussa määräajassa, yhteisen palveluyksikön rekisteröinti poistettaisiin, jolloin yhteinen palvelutoiminta päättyisi. Jokaisen palvelun tuottajan olisi tällöin tehtävä oma palveluyksikköään koskeva uusi rekisteri-ilmoitus, jos tarkoitus on jatkaa palvelutoimintaa.

Edellä mainitusta ehdotuksesta herää kysymys, miten asiakas- ja potilasrekisterin tiedot jaetaan, kun yhteisen palveluyksikön vastuullisen palvelun tuottajan rekisteröinti poistetaan. Epäselväksi jää myös, miten uusi tuottajien ja palveluyksiköiden rekisteröintimalli vaikuttaa olemassa oleviin, nykyisten tuottajien asiakas- ja potilasrekistereiden sekä Potilasarkiston tietoihin.

Luonnoksen 33 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa on todettu, että vastuullinen palvelun tuottaja on yhteisen palveluyksikön asiakas- ja potilasrekisterin rekisterinpitäjä ja tällöin palvelujen antamiseen osallistuvat voisivat luovuttaa tietoja keskenään ilman erillisiä menettelyjä. Jotta säädettävä luovutus voidaan hallita ja toteuttaa kansallisten tietojärjestelmäpalvelujen välityksellä, vaatii tämä muutoksia nykyisiin tietojärjestelmiin ja mahdollisesti myös asiakirjarakenteisiin.

Saman pykälän 2 momentin mukaan palvelun tuottajan lopettaessa sopimuksen vastuullisen palvelun tuottajan kanssa, hänellä on oikeus oman palvelutoimintansa jatkamista varten saada niiden asiakkaiden ja potilaiden yhteystiedot, joita hän on hoitanut sopimuksen voimassaoloaikana. Jos tämä oikeus koskee pelkkiä yhteystietoja, jääkö muu potilas- ja asiakastietorekisterin sisältö aikaisemmalle rekisterinpitäjälle? Mikäli aikaisempana rekisterinpitäjän toiminut palvelun tuottaja on poistettu, jääkö potilas- ja asiakasrekisterien sisältö Kelan tekniseen rekisterinpitoon?

Saman lainkohdan yksityiskohtaisten perustelujen mukaan potilas voisi antaa lopettavalle palvelun tuottajalle suostumuksen myös varsinaisten potilastietojen saamiseen vastuullisen palvelun tuottajan järjestelmästä. Jos tällainen suostumus ja sen mukainen tietojen luovutus tulee toteuttaa kansallisiin tietojärjestelmäpalveluihin, tarvitaan todennäköisesti muutoksia sekä asiakirjarakenteisiin että kansallisiin ja paikallisiin tietojärjestelmiin.

Pykälän 3 momentissa todetaan, että Kela vastaisi teknisenä rekisterinpitäjänä sähköiseen potilastiedon arkistoon tallennettujen asiakas- ja potilasasiakirjojen sähköisestä säilyttämisestä sen jälkeen, kun palvelun tuottaja on lopettanut toimintansa. Tekstissä tulisi mainita Potilastiedon arkiston lisäksi myös Sosiaalihuollon asiakastiedon arkisto.

Edellä mainittujen 33 §:n edellyttämien tietojärjestelmämuutosten toteuttamiseen tulee varata riittävä siirtymäaika.

Lakiluonnoksen 31 §:n mukaan sosiaali- ja terveysministeriöllä sekä rekisteri- ja valvontaviranomaisilla on oikeus maksutta ja salassapitosäännösten estämättä saada useilta viranomaisilta (mm. Kelalta) kyseisen lain mukaisten tehtäviensä suorittamista varten välttämättömät tiedot. Esityksen perusteluissa todetaan, että tiedonsaantioikeuden olisi tarkoitus olla laaja ja valvova viranomainen arvioisi, mitkä tiedot ovat välttämättömiä valvonnan tarkoituksen toteuttamiseksi. Mikäli tiedonsaantioikeus on tarkoitettu laajaksi, olisi parempi käyttää välttämättömien tietojen sijasta ilmausta tarpeelliset tiedot, kuten monissa muissa vastaavissa lainkohdissa luovutettavaa tietoa on luonnehdittu. On todennäköistä, että pyytävän ja luovuttavan viranomaisen välille tulee helposti näkemysero, onko kyseessä välttämätön tieto. Ensimmäiseen momenttiin olisi syytä lisätä maininta tietojen luovuttamisesta teknisen käyttöyhteyden avulla tai muutoin sähköisesti, kuten on kirjattu pykälän 2 momenttiin koskien tietojen saamista ulosottorekisteristä ja liiketoimintarekisteristä.

Laista puuttuu säännös tietojen luovuttamisesta Kelalle. Säännös on tarpeen palveluita järjestettäessä ja korvauksia maksettaessa.

Yhteenveto

Koska valinnanvapautta koskeva lainsäädäntö on lausuntoa kirjoitettaessa kesken-eräinen, on vaikutusarviointien tekeminen tämän osalta käytännössä mahdotonta.

Pääjohtaja

Liisa Hyssälä

Johtaja

Mikael Forss

Johtaja

Kari-Pekka Mäki-Lohiluoma